

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสีวาฬาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร

Participatory Communication in Solving the Water Pollution Problem of Siwa Phasawat Canal in Samut Sakhon Province

มยุรินทร์ มากคง¹ สภากรณ์ ศรีดี² และวิทยากร ท่อแก้ว³
Mayurin Makkong¹, Supapron Sidee², Wittayatorn Torkaew³

Received : August 11, 2020; Revised : August 25, 2020; Accepted : August 25, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทการสื่อสาร 2) กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสีวาฬาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 14 คน เลือกจากผู้มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน 2 คน ทหาร 1 คน นักวิชาการ 1 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ผู้นำท้องที่ 1 คน หัวหน้าส่วนราชการ 1 คน ภาคเอกชน 2 คน ภาคประชาสังคม 1 คน ภาคประชาชน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทการสื่อสาร ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน สภากาแฟ โทรศัพท์ เสียงตามสาย สื่อมวลชน การเคาะประตูบ้าน ปากต่อปาก และสื่อสังคมออนไลน์ คือ ไลน์รักษคลองสีวาฬาสวัสดิ์

2) กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ดังนี้ ผู้ส่งสาร คือ ประชาชนที่สะท้อนปัญหา และภาครัฐที่ขับเคลื่อนแนวทางการแก้ไข ผู้รับสาร คือ ภาครัฐที่รับทราบปัญหาร่วมหารือแนวทางแก้ไข และ

¹นักศึกษาลัทธิสุตฺตนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; Master of Communication Arts, Program in Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Thailand; e-mail : mayurinpress@gmail.com

²สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; Program in Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Thailand.

³สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; Program in Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Thailand.

ภาคประชาชนที่เข้าร่วมโครงการกิจกรรม ผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โทรศัพท์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าว สื่อสังคมออนไลน์ ผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงบวก และมีการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยจิตอาสา

3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ โดยจัดสมมนายกระดับความรู้ความสามารถด้านการจัดการปัญหา และภาคประชาชน จัดอบรม ให้ความรู้สร้างเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานแก้ปัญหาทุก ขั้นตอน การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ทำให้เห็นประโยชน์การเข้าร่วมกิจกรรมและด้านการจัดการ รวมทั้ง การตั้งคณะทำงานโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานการขับเคลื่อนแนวทาง ผ่านกิจกรรมและการ รณรงค์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ (Keywords) : กระบวนการสื่อสาร, การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การแก้ไขปัญหาคลองสีวาฬาสวัสดิ์

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the context of participatory communications to build public participation in solving the water pollution problem of Siwa Phasawat Canal in Samut Sakhon Province; 2) the communications process; and 3) approaches to develop the communications. This was a qualitative research based on in-depth interviews with 14 purposively selected key informants from among people with an important role in communicating to build public participation in solving the water pollution problem in the study area. They consisted of two civilian government employees, one military government employee, one academic, two people from the local administrative organization, one local leader, one head of a government agency, two people from the private sector, one person from civil society, and three representative local residents. A semi-structured interview form was used. Data were analyzed by forming conclusions. The results showed that

1) the context of communications was neighborhood meetings, coffee house forum, telephone conversations and messaging, public address system announcements, mass media, conversations in door to door visits, word of mouth/grapevine communications, and social media, especially the “Rak Khlong Siwa Phasawat” Line group.

2) As for the process of communication, the message senders were residents articulating the problem and people from the government sector driving approaches to solve the problem. Message receivers were representatives of government agencies who

listened to grievances about the problem and discussed ways to solve it and local residents who acknowledged the government sector's work methods and participated in projects and activities. Public relations channels for raising awareness were TV, radio, newspapers, the public address system, and social media. The results of communication were increased knowledge and understanding, adjustment of attitudes to be more positive, and voluntary participation in the activities on the part of the public.

3) Approaches to develop better communications are aimed at increasing understanding among two target groups: the citizens and the government sector. For the government sector, seminars should be held to upgrade the knowledge of related personnel and to improve their ability to manage problems. For the local citizens, training sessions should be organized to impart knowledge and create understanding about solving the problem. Citizens should be encouraged to join working teams to participate in every step of the problem solving process. They should be made aware of the benefits of participation and management, and should be invited to participate in volunteer activities. A working team should be formed with the governor as chairman and this team should drive forward the activities and keep the campaign moving.

Keywords : Communication Process, Communication to Build Participation, Siwa Phasawat Canal problem solving

บทนำ (Introduction)

การสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมีปฏิริยาของมนุษย์ การสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม เพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม และเป็นพื้นฐานของการติดต่อ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการทางสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนมาก ประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและสังคม ทำให้เกิดความสลับซับซ้อนทางความคิด อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหา ช่วยสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นำพาชุมชนสู่การพัฒนาที่เข้มแข็งและสงบสุข สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ แม้รัฐบาลจะมีการประกาศนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้มีการเร่งรัดการควบคุมมลพิษ ทั้งทางอากาศ ขยะ และน้ำเสีย ที่เกิดจากผลิต และการบริโภค เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ประชาชน และให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดในระดับพื้นที่ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไรก็ตามจากข้อเท็จจริงผล

ของการแก้ไขปัญหาในชุมชน ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งมีการต่อต้านจากกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน รวมถึงขาดการสื่อสารที่ดี และไม่มี การสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (Water resources, 2016)

สำหรับจังหวัดสมุทรสาคร ดำเนินการตามแผนการพัฒนาแหล่งน้ำตามนโยบายของรัฐ ซึ่งพื้นที่ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางจังหวัด ไหลคดเคี้ยวจากแนวเหนือลง ใต้สู่อ่าวไทย ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ระยะทางยาวประมาณ 70 กิโลเมตร เนื่องจากมีโรงงาน อุตสาหกรรมมากกว่า 5,000 โรงงาน และยังมีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ถึง 2 แห่ง คลองสี่วาพาสวัสดิ์ เกิดจากการขุดคลองผ่านตำบลนาดี ตำบลคอกกระบือ และตำบลบ้านเกาะ กว้างประมาณ 14.00 เมตร ยาวประมาณ 11.304 กิโลเมตร จุดเริ่มต้นประตูน้ำคลองสี่วาพาสวัสดิ์เชื่อมต่อจากแม่น้ำท่าจีนบริเวณ วัด พันธวัช ตำบลบ้านเกาะ จุดสิ้นสุดไหลลงคลองมหาชัยบริเวณตำบลคอกกระบือ มีลำคลองสาขาเชื่อม จำนวนมาก แต่ขาดการบริหารจัดการในภาพรวม ทำให้น้ำไม่มีการไหลเวียน อยู่ในลักษณะของอ่างเก็บน้ำ คลองตื้นเขิน และมีสิ่งกีดขวางทาง ไหลของน้ำ ประกอบกับชุมชนมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และมี สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรรหลายแห่ง ทำให้เกิดขยะและน้ำเสียที่ปล่อยจาก สถานประกอบการ โดยไม่ผ่านขั้นตอนการบำบัด จึงเป็นเสมือนศูนย์รวมรับน้ำเสียจากทั้งหมด ประชาชน ได้รับความเดือดร้อนมาเป็นระยะเวลานานกว่า 20 ปี (Domestic Wastewater, 2018)

จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงปลายปี พ.ศ.2560 ประชาชนได้ร้องเรียนเรื่องของปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพา สวัสดิ์ไปยัง กอ.รมน.ภาค 1 จึงได้มีการมอบหมายให้ พลโท ผดุง ยิ่งไพบูลย์สุข ผู้อำนวยการศูนย์ประสาน การปฏิบัติที่ 4 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศปป.4 กอ.รมน.) ลงพื้นที่เพื่อหา แนวทางแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน โดยประสานมายัง กอ.รมน. จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อร่วมกันสำรวจ สภาพปัญหา สาเหตุ ซึ่งได้มีการวางแผนใช้มวลน้ำจากทางตอนเหนือของประเทศ ที่ต้องถูกปล่อยลงมาทาง แม่น้ำท่าจีน มาผลักดันน้ำในคลองสี่วาพาสวัสดิ์ แต่ติดขัดในเรื่องของสภาพคลองสาขาที่ตื้นเขิน รวมทั้ง หากมีการผลักดันน้ำเข้ามาในคลองสาขามากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดน้ำท่วมกับชุมชนและ บ้านเรือนประชาชนที่อยู่ริมคลอง จึง ปรับเปลี่ยนการแก้ไขปัญหาใหม่ ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย และการ สร้างความร่วมมือกับชุมชน ผ่านกิจกรรมการจัดเก็บขยะ ผักตบชวาที่กีดขวางทางน้ำ รวมทั้งการบริหาร จัดการปิด-เปิด ประตูระบายน้ำอย่างเป็นระบบ ตั้งคณะทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน โดยใช้วิธี ประสานผู้ทำท้องถิ่นเดินเคาะประตูบ้าน วิเคราะห์สภาพของปัญหา รวมทั้งชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหา ของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้คณะทำงานยังได้ประสานขอความร่วมมือโรงงานในการเข้าร่วมกิจกรรม (National Economic and Social Development Plan The twelfth edition, 2017)

กระบวนการสื่อสารที่เป็นระบบ ช่วยสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้เกิดทัศนคติในด้าน บวก นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระตือรือร้น ท้นมาร่วมมือร่วมใจฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ ปลุกจิตสำนึก รักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาองค์กรรวม

ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยยึดหลักร่วมกันคิด ร่วมกันพัฒนา นำเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้วยการติดตามสถานการณ์ผ่านไลน์กลุ่มรักรักษ์คลองสีว่าฯ เพื่อถ่ายทอดการเฝ้าระวัง ส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่กระชับและฉับไว ได้ตอบ แสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหาไปร่วมกัน ช่วยลดช่องว่างระหว่างเพศและวัย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทุกรูปแบบ เช่น หนังสือพิมพ์ ทีวี วิทยู สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น สื่อเฉพาะกิจ หอกระจายข่าว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาบริบทการสื่อสาร กระบวนการสื่อสาร แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้รูปแบบใดแก้ไขปัญหาหน้าเสียดชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการอนุรักษ์รักษาธรรมชาติให้คงอยู่ สามารถใช้ในการดำรงชีวิต การสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชน จึงต้องมีตัวสารที่สอดคล้องกับผู้รับสาร การสื่อความหมายให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกันอย่างเข้าใจ ลดความหลากหลายทางความคิดมุ่งสู่ความสำเร็จด้วยเป้าหมายเดียวกัน ตลอดจนศึกษาเป็นบทเรียนให้กับคลองอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ ถือเป็นภาระระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยแนวทางคือ “สร้างความเชื่อมั่น บนพื้นฐานของความจริงใจ นำไปสู่การโน้มน้าว เพื่อสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน”

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) แบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ 2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบเจาะจง จำนวน 5 กลุ่ม เลือกจากผู้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหน้าเสียดในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน 2 คน ทหาร 1 คน นักวิชาการ 1 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ผู้นำท้องที่ 1 คน หัวหน้าส่วนราชการ 1 คน ภาคเอกชน 2 คน ภาคประชาสังคม 1 คน ภาคประชาชน 3 คน รวม 14 คน 3) เครื่องมือการวิจัย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง ดำเนินการโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มตรงตามวัตถุประสงค์ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ 5. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์

ประกอบกัน ด้วยการจัดทำข้อมูล แยกแยะประเด็นแล้วเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ด้วยการตี
ประมวลผลข้อมูลในแต่ละส่วน เพื่อเปรียบเทียบหาความแตกต่างในแต่ละส่วน เมื่อวิเคราะห์ได้ครบถ้วน
จึงสรุปข้อมูลนำเสนอโดยใช้การพรรณาวิเคราะห์

ผลการวิจัย (Research Results)

1. บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภัยแล้งคลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัด
สมุทรสาคร

สภาพคลองสี่วาพาสวัสดิ์ เป็นคลองที่ถูกขุดขึ้น เมื่อมีการสร้างประตูระบายป้องกันน้ำเค็ม คลอง
จึงมีลักษณะที่ไม่สามารถไหลเวียนได้ตามปกติ เนื่องจากการเปิด-ปิดประตูน้ำยังไม่มีแผนอย่างเป็น
ระบบทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียสะสมต่อเนื่อง ทั้งน้ำเสียจากการเพาะปลูก น้ำเสียชุมชน และโรงงาน
อุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำอุปโภคบริโภค จากลักษณะชุมชนที่เคยเป็นสังคมเกษตรกรรม
กลายเป็นอุตสาหกรรม ที่มีประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความหลากหลายด้านประชากร ที่มีความ
แตกต่างทางเชื้อชาติและภาษา ยากต่อการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในการสร้างความร่วมมือให้เป็นไปใน
ทิศทางเดียวกัน แม้จะมีการสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อใหม่และสื่อดั้งเดิม แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เกิดการ
ตื่นตัว มองเห็นความสำคัญของปัญหา เกิดจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการบริหารจัดการชุมชนอย่าง
เป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักต่อปัญหา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
อย่างจริงจัง ซึ่งปัญหาด้านการสื่อสารยังส่งผลต่อการได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง ทำให้การสร้าง
ความร่วมมือไม่เกิดขึ้นตามที่รัฐวางแผนไว้

2. กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภัยแล้งคลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัด
สมุทรสาคร

(1) การศึกษาข้อเท็จจริง กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภัยแล้ง
คลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นกระบวนการที่สร้างความเข้าใจร่วมกันให้เกิดการขับเคลื่อนใน
การแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน เริ่มตั้งแต่การวางแผน การรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการแก้ปัญหา
ไปพร้อมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน
ในพื้นที่ ความพร้อมของเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา งบประมาณของภาครัฐ เพื่อให้ทุกองค์ประกอบสอด
รับกัน ซึ่งจะส่งผลของการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ความรู้ความ
เข้าใจ การตระหนักต่อปัญหา และพฤติกรรมหรือการเข้ามามีส่วนร่วมความรู้ความเข้าใจ แบ่งเป็น 2 กรณี
คือ 1. เชิงวิชาการ ที่เข้ามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการศึกษาวิธีการใหม่ การทดลองใหม่ 2. เชิงประจักษ์ ที่
เกิดจากความเชื่อว่าภาครัฐไม่แก้ปัญหาอย่างจริงจังกับการปล่อยน้ำเสียของภาคอุตสาหกรรม การตระหนัก
ต่อปัญหา คนในชุมชนมีการรับรู้ แต่ไม่ร่วมมือ เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐการทํากิจกรรมยังไม่
มีความต่อเนื่อง ทำให้เกิดทัศนคติด้านลบ ที่มองความจริงจังในการทำงาน แต่มีทัศนคติด้านบวกกับ

หน่วยงานทหาร ที่คิดว่าจะมีความจริงใจในการแก้ปัญหา จึงหันมาให้ความร่วมมืออย่างสมัครใจ พฤติกรรมหรือการมีส่วนร่วม ความร่วมมือเกิดจากความเชื่อมั่นในการทำงานของภาครัฐผ่านโครงการ “ประชารัฐช่วยคิด ชูชีวิตคลองสีว้า” มีการตั้งเครือข่ายการเฝ้าระวังสถานการณ์ ด้วยการตั้งกลุ่มไลน์ “รักษคลองสีว้า” กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว โดยสื่อสารข้อมูลผ่านไลน์ที่มีความรวดเร็ว โปร่งใส ชัดเจน ทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น

(2) การวางแผนการสื่อสาร การสร้างความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้ความสำคัญต่อผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ในเข้าถึงประชาชน ด้วยการเคาะประตูบ้านขอความร่วมมือทำกิจกรรม วางแผนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทุกช่องทาง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ เคเบิลทีวี หอกระจายข่าว สื่อสังคมออนไลน์ เกี่ยวกับการอบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สร้างให้เกิดความตระหนักต่อปัญหา ทำให้เกิดความเข้าใจถึงวิกฤติ และหันมาให้ความสำคัญใส่ใจในการฟื้นฟูสภาพน้ำ ทั้งการทำ EM การขุดลอกคลอง และกำจัดขยะที่กีดขวางทางน้ำ เพื่อให้น้ำไหลเวียนได้สะดวกรวดเร็วขึ้น กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สำนักรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังยั่งยืน โดยมี 5 ขั้นตอนตามกระบวนการสื่อสาร ดังนี้

- ผู้ส่งสาร (S) ที่เป็นได้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ภาครัฐรับฟังปัญหาจากประชาชน แล้วนำมาหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยผ่านกลไกการขับเคลื่อนแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่สะดวกรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ ผู้ส่งสารจึงต้องจริงใจ ต่อการส่งข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในข่าวสารที่ส่ง

- สาร เนื้อหา สาระ (M) มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านกิจกรรม ลดการใช้ภาษาที่เข้าใจยากอย่างจดหมายราชการ การส่งต่อข่าวสารที่รวดเร็วโดยอาศัยโลกโซเชียลเป็นช่องทางการสื่อสารหลัก ช่วยลดความคลาดเคลื่อนของเนื้อหาสาร สามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น สารที่เข้าใจง่ายย่อมสื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของคนในชุมชน ยอมรับปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่จริงใจ

- สื่อ/กิจกรรม (C) สื่อที่ใช้ในการสร้างให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน คือ การสื่อสารผ่านกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านการฟื้นฟูสภาพน้ำ เช่น การกำจัดผักตบชวา และขยะมูลฝอย การขุดลอกคลอง โดยการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ การประชุม โทรศัพท์ สื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น วิทยุ เคเบิลทีวี หอกระจายข่าว สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล และการเคาะประตูบ้าน เพื่อให้เข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนไม่คลาดเคลื่อน ก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด ลดทัศนคติการต่อต้าน กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการยอมรับ นำสู่ความร่วมมือในที่สุด ความถี่ของกิจกรรมช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากด้านลบให้กลายเป็นด้านบวก ทำให้เห็นว่าภาครัฐมีความตั้งใจจริงในการทำงาน

- ผู้รับสาร (R) ที่เป็นได้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งผู้รับสารมีบทบาทสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสารที่เข้าใจเจตนาของผู้ส่งสารอย่างแท้จริง การทำงานก็จะไม่บรรลุเป้าที่วางแผนไว้ก็ไม่เกิด

ประสิทธิผล เนื่องจากผู้รับสารเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร การปฏิบัติย่อมไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ผู้รับสารจึงต้องมีความจริงใจโดยปราศจากอคติทั้งปวง

- ผลการสื่อสารที่ต้องการ สร้างพฤติกรรมความใส่ใจในการเฝ้าระวัง กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว หลังจากมีการตั้งกลุ่มไลน์ “รักษาคอลสี่วาฯ” การส่งต่อข้อมูลที่รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ปรับเปลี่ยนทัศนคติจากที่เคยผลักภาระให้หน่วยงานรัฐรับผิดชอบ กลับมาเข้าร่วมกิจกรรม รับรู้ข่าวสารจากทางราชการเพิ่มขึ้น เกิดปฏิกิริยาต่อต้านน้อยลง ตระหนักถึงปัญหา รักและห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยอมรับการเรียนรู้ เข้าอบรม สัมมนา กับหน่วยงานรัฐด้วยความสมัครใจ ด้วยจิตใจอาสาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

(3) การดำเนินการสื่อสาร การวางแผนการสื่อสาร มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจก่อให้เกิดความตระหนักรู้ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรม การรณรงค์ ให้สำคัญกับผู้นำท้องถิ่นในการสื่อสารกับประชาชน สร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของภาครัฐ นำไปสู่ความร่วมมือแบบสมัคร ด้วยจิตใจที่อาสา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย

- การจัดการคน ภาครัฐมุ่งเน้น ในการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยมีการกำหนดบทบาทและอบรมสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน รวมถึงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น สร้างบุคลากรให้มีคุณภาพในการจัดการน้ำเสีย ส่งเสริมให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจลดปัญหาความขัดแย้ง โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องระยะยาว จนประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม

- การจัดการโครงสร้าง การขับเคลื่อนแนวทางมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทการทำงานไว้อย่างชัดเจน โดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบของคณะกรรมการที่แต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีการประชุมเพื่อติดตามการทำงานเป็นระยะ ให้ความสำคัญของภาคประชาสังคมและภาคประชาชน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่มุ่งเน้นการสื่อสารข้อมูลและการนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติ

- การปฏิบัติการ กลไกหลักของการปฏิบัติมีด้วยกัน 3 ลักษณะคือ 1. การขอความร่วมมือ 2. การปฏิบัติงานตามหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย 3. การบังคับใช้กฎหมาย ผ่านโครงการ/กิจกรรม โดยเป็นการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมจิตอาสา เก็บผักตบชวา วัชพืช เก็บขยะริมคลอง การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงกิจกรรมความร่วมมือ กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก

- การประสานงาน ดำเนินงานรูปแบบประชารัฐในการแก้ปัญหา โดยผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่เป็นช่องทางในการสื่อสาร ดำเนินงานผ่านกิจกรรม การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหา ร่วมรับฟังความคิดเห็น ตั้งคณะทำงาน ประชุมหาแนวทางการขับเคลื่อนแบบบูรณาการร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนในการเข้าร่วมแก้ปัญหา

และหาแนวทางการฟื้นฟู ที่มีความอย่างต่อเนื่องชัดเจน สร้างเครือข่ายการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์ ในการสังเกตการณ์ เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ประสานความร่วมมือในการทำงาน ส่งผลให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

(4) การประเมินผล ที่ผ่านมามีผลเป็นที่น่าพอใจ เครือข่ายเฝ้าระวังสามารถแจ้งให้หน่วยงานรับผิดชอบตรวจสอบโรงงานทำผิดกฎหมายได้รวดเร็ว รวมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น มีการทำงานเชิงรุก อาทิ การร่วมกันผลิตน้ำหมักจุลินทรีย์ EM บอล เพื่อนำมาช่วยแก้ไขแหล่งน้ำของชุมชน มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดการขยะ รวมทั้งมีการใช้สื่อ สังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งข้อมูลข่าวสาร ผลการทำงานและการแจ้งเตือน ประเด็นปัญหาที่พบเจอ ความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องของการน้ำเสียและขยะมูลฝอย จากบุคลากรของภาครัฐ ที่อบรมไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งวัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงงาน สถานประกอบการ ฯลฯ รวมไปถึงการทำกิจกรรมสอดแทรกด้านการฟื้นฟู การทำ EM สร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน ความตระหนักต่อปัญหา ความตระหนักรู้ของประชาชนเป็นลักษณะการเฝ้าระวัง การแจ้งเตือน ในรูปแบบการส่งต่อข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่รวดเร็ว ทำให้หน่วยงานรัฐต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์มากขึ้น ทั้งนี้ผลของปัญหามาจากทุกภาคส่วน ทั้งประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานรัฐจำเป็นต้องมีมาตรการบังคับในการบำบัดน้ำเสียอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่ครัวเรือนไปจนถึงโรงงานอุตสาหกรรมพฤติกรรม อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย ส่งผลกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ใส่ใจในการสอดส่องดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ทำให้รัฐทำงานง่ายขึ้น เรื่องการส่งต่อข้อมูลที่รวดเร็ว สร้างให้เกิดพฤติกรรมเฝ้าระวังรับรู้ถึงปัญหา คอยจับผิดเพื่อร้องเรียน ทำให้แก้ไขสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ ช่วยเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบ หันมาสนับสนุน จัดกิจกรรม ตระหนักต่อปัญหา ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ถูกต้อง ชัดเจน จริงใจ ทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานที่จริงจัง ส่งผลต่อทัศนคติในทางที่ดีต่อภาครัฐเพิ่มมากขึ้น

(5) การประเมินผลสะท้อนกลับ สื่อสมัยใหม่หรือสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการแปลงเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ประกอบการในชุมชน และยังเพิ่มความเข้มข้นของประชาชนในการตรวจสอบเฝ้าระวัง ซึ่งการเฝ้าระวังของคนในชุมชนนั้น มีผลสะท้อนไปยังโรงงาน สถานประกอบการ โดยตรง เพราะยิ่งการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนของประชาชนมีมากเท่าไร ภาครัฐยิ่งต้องทำงานให้ตอบสนองกับข้อมูลข้อเท็จจริงของประชาชนมากขึ้นเท่านั้น แต่การผลักดันเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี ประชาชนหรือคนในชุมชนต้องร่วมมือกัน แบ่งปันความคิดเห็นมุมมองที่ดีและความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภัยแล้งที่สาหัส จังหวัดสมุทรสาคร

1) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ ต้องใช้เทคนิคการบริหารจัดการคนหลายกลุ่ม ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน แนวทางที่สำคัญคือการสร้างความเชื่อมั่นร่วมกัน โดยการให้สื่อในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถมองเห็นและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน สลับกับการเสริมทักษะเจ้าหน้าที่ให้มีความชำนาญในทุก ๆ ด้าน โดยจำเป็นต้องมีการอบรม สัมมนา ซึ่งต้องใช้นวัตกรรมสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งมีการประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้การสื่อสารสามารถเข้าถึงกลุ่มสมาชิก คนในชุมชน และคนทั่วไป เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์และวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินโครงการ รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงงาน สถานประกอบการเพื่อลดความขัดแย้ง โดยมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้เกิดผลสำเร็จและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งที่ผ่านมาถือประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

2) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในชุมชน ด้วยการเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น จัดโครงการกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมได้อย่างต่อเนื่อง จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านสม่ำเสมอ จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อคนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาและแนวทางการแก้ไข ความคิดและมุมมองก็จะเปิดกว้าง เปิดช่องทางการรับเรื่องราวร้องเรียนร้องทุกข์ที่ง่ายขึ้น ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ และเข้ามามีส่วนร่วมในสิ่งที่ทำให้พวกเขาหวาดระแวง ถือเป็นอีกหนึ่งกุญแจสำคัญ นอกเหนือจากการฝึกอบรม การจัดทำโครงการ การสัมมนา หรือกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าคุณค่าและความสำคัญและมีคุณค่า ในการแก้ไขเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจและนำไปสู่เป้าหมายที่สำเร็จได้ในอนาคต

3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสม ต้องคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารจำเป็นต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมชุมชน การแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญของการสื่อสาร นอกจากนี้การกระทำกิจกรรมในลักษณะซ้ำ ๆ ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นคนในชุมชนเริ่มปรับเปลี่ยนทัศนคติ แล้วค่อยๆเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยภาคเอกชนส่งเสริมด้านความเป็นอยู่ ด้านอาชีพของคนในชุมชน เพื่อลดความขัดแย้ง เมื่อเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน พฤติกรรมที่เชิงกร้าวก็จะแปรเปลี่ยนเป็นร่วมมือ และยอมรับการอยู่ร่วมกัน ด้วยจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการจัดการ การวางแผนจัดทำยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาภัยแล้งที่สาหัส เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องชัดเจน ซึ่งมุ่งเน้นสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคม ประชาชน การบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่จำเป็น พร้อมกับใช้สื่อที่มีทั้ง

สื่อเก่าและสื่อใหม่ให้เกิดประโยชน์อย่างมีศักยภาพมากที่สุด มีการแลกเปลี่ยนความคิด มีการคิดนอกกรอบ เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ถอดบทเรียนที่ผ่านมาคงส่วนที่ดีไว้เพื่อเติมสิ่งใหม่ วิเคราะห์ใหม่ หา แนวคิดใหม่ ทดลองจากกลุ่มย่อย เข้าใจพฤติกรรม รู้จักวิธีปฏิบัติ เจาะลึกทุกรายละเอียด มองอย่างเป็น ระบบ ครบทุกมิติที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อให้เกิดการสื่อสารตรงตามเป้าหมาย ท้นต่อสถานการณ์ ค้นหา การสื่อสารรูปแบบใหม่ เช่น การตูนแอนิเมชัน ทำให้เข้าใจง่าย ดึงดูดความใจเยาวชน สร้างการตระหนักรู้ ปลุกจิตสำนึกรักบ้านเกิด โดยใช้ความทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. บริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

การเปลี่ยนวิถีชีวิตชุมชนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ทำให้การใช้น้ำคลองสี่วาพาสวัสดิ์ และคลองสาขาลดลง ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของสายน้ำ รวมทั้งมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลอง กอปรกับไม่มี การเปิดเปิดประตูระบายน้ำอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่มีการไหลหมุนเวียนของน้ำ จึงเกิดปัญหาน้ำเน่าเสียไม่ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับ Yarasai (2017) ให้ความหมายว่า “น้ำเสีย” หมายถึง น้ำที่ผ่าน การใช้ประโยชน์หรือน้ำที่มีการปนเปื้อนมลสาร จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำด้าน กายภาพ เคมี และชีวภาพ เปลี่ยนไปจากธรรมชาติ และอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และสิ่งมีชีวิตในน้ำ รวมทั้งการใช้ ประโยชน์ของมนุษย์

เนื่องจากเป็นชุมชนแบบผสมผสานที่มีทั้งประชากรดั้งเดิม ประชากรแฝง แรงงานด้าว อาศัยอยู่ ปะปนกัน ทำให้การมีส่วนร่วมจึงเป็น 2 ลักษณะคือ แบบเป็นทางการ มีการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการใน ระดับจังหวัด และแบบไม่เป็นทางการ ที่สร้างเครือข่ายจากกลุ่มไลน์ชื่อว่า “รักษคลองสี่วา” สอดคล้องกับ Wattanasiritham (24-25 Nov 2001) กล่าวว่า ประชาธิปไตยในความหมายแคบคือ ประชา ร่วมกับ รัฐ หรือ การทำงานร่วมกันของภาคส่วน ที่ไม่ใช่รัฐกับส่วนที่เป็นรัฐสร้างสรรค์และทำงานร่วมกัน แต่ไม่ควรลืม ให้ความหมายแบบกว้างของประชาธิปไตย ตามที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ซึ่งมีลักษณะ สำคัญ คือ ประชาชน ชุมชน และประชาสังคม มีบทบาทสำคัญการพัฒนาประเทศ โดยภาครัฐใช้หลักการมี ส่วนร่วมของประชาชน อย่างกว้างขวาง จริงจัง และต่อเนื่องในทุกระดับ การดำเนินงานของภาครัฐ มีความ สุจริต โปร่งใส ถูกต้อง มีประสิทธิผล คุณภาพ รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ฯลฯ

สำหรับการสื่อสารภายในชุมชน เป็นแบบผสมผสานระหว่างสื่อเก่าและสื่อใหม่ เช่น สภากาแพ บอกรปากต่อปาก โทรศัพท์ การขอความร่วมมือ สื่อท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ หอกระจายเสียง สื่อมวลชน ผสม กับสื่อสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก ที่มีความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ แนวทาง ทำงานของภาครัฐเป็นการจัดประชุม การจัดประชุม สัมมนา กิจกรรมการณรงค์ ฟันฟู การอบรมให้

ความรู้ การบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาด้านการสื่อสารได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารจากภาครัฐไปสู่ประชาชน แต่ยังคงมีปัญหาการขาดความต่อเนื่อง การใช้ถ้อยคำ ภาษา ที่ไม่น่าสนใจ ส่วนการสื่อสารจากประชาชนไปสู่ภาครัฐ เกี่ยวกับระบบราชการที่มีความซับซ้อนเข้าถึงได้ยาก รวมทั้งประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหน่วยงานราชการ

ขณะเดียวกันการตระหนักต่อปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนคลองสี่วาพาสวัสดิ์แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มคน โดยกลุ่มคนดั้งเดิมในชุมชนจะมีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มประชากรแฝงและกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม ถึงกระนั้นแม้คนในชุมชนจะมีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังคงไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น บ้านเรือนส่วนใหญ่ไม่ติดตั้งถังดักไขมัน ชุมชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนถึง

จนกระทั่งมีการร้องเรียนผ่านไปยัง ศป.4 กอ.รมน. ซึ่งเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดย ได้จัดทำโครงการ “ประชารัฐช่วยคิด ชุมชีวิตคลองสี่วา” เพื่อสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาตามแนวคิดประชารัฐ ซึ่งได้มีการนำงบประมาณเข้ามาพัฒนาคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ทั้งนี้หากนำแนวคิดความร่วมมือรูปแบบประชารัฐ ที่เป็นการประสานความร่วมมือของแต่ละภาคส่วนในการขับเคลื่อนทำงานร่วมกันพบว่า งานวิจัยมีข้อมูลโดยสรุปค่อนข้างครบถ้วน ดังนี้

1. ภาครัฐ คือ หน่วยงานราชการที่เป็นผู้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนและจัดสรร

งบประมาณให้พื้นที่รับผิดชอบ เพื่อทำโครงการกิจกรรมการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมสี่วาพาสวัสดิ์ คือ ศป.4 กอ.รมน. สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสมุทรสาคร กอ.รมน. จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานชลประทานที่ 11 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ

2. ภาคเอกชน คือ บริษัท ห้างร้าน จุดเด่น มีเทคโนโลยี มีความคล่องตัว มีงบประมาณ มีแนวคิดการบริหารจัดการที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในงานวิจัยนี้ก็คือ บริษัท เซ้าท์อีสต์เอเชียเนแพคเกจจิงแอนด์แคนนิ่ง จำกัด บริษัทเคซี ออโตโมทีฟ แพลชั่น กรุป จำกัด

3. ภาคประชาชน คือ ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งมีความต้องการเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น ก็คือประชาชนในชุมชนริมคลอง โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาคลองสี่วาพาสวัสดิ์ และคลองสาขาที่เชื่อมต่อ

4. ภาคผู้นำท้องถิ่น คือ ปลัดอบต. ปลัดเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีบทบาทในการชี้แนะคนในชุมชนให้คล้อยตาม

5. ภาคประชาสังคม คือ พื้นที่หรือส่วนของสังคมที่มีประชาชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลัก เพื่อเป้าหมายในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในการแก้ไขปัญหา ฝ่าละออง และพัฒนาชุมชน จุดเด่น ภาครัฐให้การยอมรับ หรือรับรองการมีอยู่ของภาคประชาสังคม ประกอบด้วยเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (ทสม.) และ สมาคมองค์กรชุมชน

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โครงการตามแนวคิดประชารัฐช่วยตอบโจทย์ความต้องการพัฒนาของคนในพื้นที่ริมคลองส้วปาสวัสดิ์ โดยอาศัยศักยภาพของแต่ละส่วนประกอบเข้าด้วยกัน ทั้งเรื่องงบประมาณ แผนงานโครงการ การบังคับใช้กฎหมาย ของภาครัฐ การสนับสนุนกำลังคน เครื่องมือเครื่องจักร และงบประมาณเร่งด่วน ของภาคเอกชน การขยายแนวร่วม การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ของคนในชุมชน การชี้แนะ การเป็นแบบอย่าง การเป็นศูนย์รวมให้ทุกคนในชุมชน ของผู้นำท้องถิ่น และการเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง ฝักระวัง ประสานงาน ของภาคประชาสังคม

ดังนั้นจึงถือได้ว่าแนวคิดประชารัฐ เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้เสียคลองส้วปาสวัสดิ์ เป็นโครงการที่ครอบคลุมทุกมิติของสภาพปัญหา และยังเติมเต็มช่องว่างของการพัฒนาที่ขาดหายไป โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

2. กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองส้วปาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

ในอดีตที่ผ่านมาคนในชุมชนขาดความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา จนกระทั่งมีหน่วยงานทหารเข้ามาเดินเคาะประตูบ้านเพื่อขอข้อมูล และขอความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหา น้ำเสีย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยรับฟังข้อมูล ก่อนที่จะจัดประชาคมครั้งใหญ่โดยเชิญทุกภาคส่วนเข้าร่วม ซึ่งใช้โครงการ ประชารัฐช่วยคิด ชูชีวิตคลองส้วปา เป็นกลไกการทำงาน ทำให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจและให้ความร่วมมือขึ้นเป็นลำดับ สอดคล้องกับ Walaisathien (2003) ที่กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่องค์กรชุมชนในชุมชนเล็ก ๆ ในชนบท องค์กรชุมชนในบริษัทเอกชน จนถึงการพัฒนาประเทศ ที่ต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกันนั้น และผลจากการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

และ Wattanasiritham (2004) ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” ไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม 2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ หรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

ความรู้ความเข้าใจ คนในชุมชนที่มีต่อปัญหาน้ำเสีย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ความรู้ที่ได้จากการอบรม ซึ่งภาครัฐเป็นผู้นำข้อมูล ความรู้ความเข้าใจมาอธิบายหรือสาธิตให้กับประชาชน 2. ความรู้เชิงประสบการณ์ เป็นความรู้ที่เกิดจากสิ่งที่ถูกรู้ ซึ่งปรากฏโดยตรงผ่านทาง หู ตา จมูก ลิ้นหรือกาย

พฤติกรรมการสื่อสาร ประกอบด้วย 1. ภาครัฐ ใช้การสื่อสารในรูปแบบข้อสั่งการ การบังคับใช้กฎหมาย การจัดทำโครงการ 2. ภาคประชาชน ใช้การสื่อสารในลักษณะผสมระหว่างสื่อเก่าและสื่อสมัยใหม่ 3. แรงงานข้ามชาติ ต้องใช้ล่ามเป็นตัวช่วยในการสื่อสาร โดยได้มีการวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบประชาธิปไตย การวางแผนแก้ปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งการทากิจกรรมและการเร่งหรือแนวทางจัดทำแผนแม่บทแก้ปัญหาที่ยุ่งเหยิง โดยใช้สื่อทุกรูปแบบให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สำหรับผู้ส่งสารและผู้รับสารในโครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามปัจจัยของข้อมูลข่าวสารและวัตถุประสงค์ในการส่งสาร อาทิ ข้อสั่งการภาครัฐเป็นผู้ส่งสารให้กับโรงงานอุตสาหกรรมหรือภาคประชาชน ข้อร้องเรียนเป็นข่าวสารที่ภาคประชาชนส่งให้กับภาครัฐ เป็นต้น โดยข่าวสารของโครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย (ประชารัฐช่วยคิด ชุบชีวิตคลองสี่วา) มีการกำหนดถ้อยคำที่ชัดเจนทั้งเรื่องพื้นที่การแก้ไขปัญหาน้ำเสีย แนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ซึ่งมีการใช้ช่องทางสื่อสารในหลายรูปแบบ เช่น สื่อท้องถิ่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อกิจกรรม

โดยมีตั้งเป้าผลสำเร็จไว้ 4 ประการ 1. ทำให้น้ำในคลองสี่วาพาสวัสดิ์และคลองสาขาได้รับการบำบัดจนมีสภาพดีขึ้น กลิ่นน้ำเน่าเสียถูกขจัดไป 2. เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐอย่างยั่งยืน 3. สามารถรักษาพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมและกสิกรรมที่มีไว้ได้ 4. มีการใช้คูคลองอย่างต่อเนื่องและบริหารจัดการน้ำในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งยามน้ำแล้งและน้ำหลาก

ทั้งนี้กระบวนการสื่อสารเป็นไปตามแบบจำลองของ Berlo. David K. (1960) ดังนี้

- S ผู้ส่ง (source) ได้แก่ บุคลากรภาครัฐมีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัส เนื้อหาข่าวสารคือโครงการกิจกรรม ประชารัฐช่วยคิด ชุบชีวิตคลองสี่วาฯ ได้เป็นอย่างดี โดยมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนเพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้ที่ดี และมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของประชาชนหรือคนในชุมชน โดยใช้ภาษาง่ายๆ ในการสื่อสาร ทำให้เกิดความร่วมมือและเข้าร่วมโครงการ

- M ข้อมูลข่าวสาร (message) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ กิจกรรม การอบรม การประชุม

- C ช่องทางในการส่ง (channel) เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านสื่อต่างๆ สื่อท้องถิ่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน เสียงตามสาย การจัดประชุม การจัดป้ายณรงค์ ฯลฯ

- R ผู้รับ (receiver) ได้แก่ประชาชน เอกชน ภาคประชาสังคม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีการสื่อสารกัน โดยที่ผู้รับสารและผู้ส่งสารต่างทำหน้าที่เข้ารหัสสารและถอดรหัสสารทั้ง 2 ฝ่าย เป็นอย่างดี

กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suksawang (2012) ซึ่งศึกษาการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนของโรงไฟฟ้าพระนครเหนือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่า การใช้สื่อในการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมมีการกำหนดสื่อหรือกิจกรรมโดยพิจารณาจากประเภทของสื่อที่ใช้ให้มีความสัมพันธ์กับ

กลุ่มเป้าหมายและประเด็นสาร มีการกำหนดงบประมาณ การประเมินผลสื่อที่ใช้ เน้นสื่อในท้องถิ่น กิจกรรม สื่อบุคคล และสื่อมวลชน เพื่อให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน โครงการ และเน้นการให้ชุมชนได้รับประโยชน์ โดยประชาชนริมคลองสีว่าพาสวัสดิ์ ได้มีการใช้สื่อเพื่อการมีส่วนร่วมเช่นกัน ได้แก่ สื่อท้องถิ่น เคเบิลทีวี สื่อบุคคล สื่อมวลชน และการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหน้าเสี่ยคลองสีว่าพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาพบว่า มีแนวทางการพัฒนาการสื่อสารทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 ส่วน คือภาครัฐและภาคประชาชน ในส่วนภาครัฐ ได้มีการจัดสัมมนายกระดับความรู้ความสามารถด้านการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม การอบรมเกี่ยวกับเทคนิคความรู้ในการบังคับใช้กฎหมาย ให้กับบุคลากรของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของประชาชน มีการผู้มีความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย มาสาธิตการใช้ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรม เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเกิดความเชื่อมั่น พร้อมสื่อสารไปยังช่องทางต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในรูปแบบการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน

3.2 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การใช้หลักความเข้าใจทางหลักวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องในการสาธิตหรืออธิบายข้อเท็จจริงของการแก้ไขน้ำเสีย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการกระทำผิดของโรงงาน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน มีการใช้องค์ความรู้และทรัพยากรของโรงงานอุตสาหกรรม ในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ

3.3 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการใช้วิธีสร้างความเข้าใจที่เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารที่ใช้ภาษาซึ่งเข้าใจได้ การทำกิจกรรมแบบเดิมซ้ำ ๆ เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสาเก็บผักตบชวา การจัดกิจกรรมเก็บขยะในชุมชน การฝึกอบรมทำน้ำหมักจุลินทรีย์ การทำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้คนในชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปโดยปริยาย

3.4 แนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านการจัดการ วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานราชการเข้าด้วยกัน โดยใช้กลไกของคำสั่งและหน้าที่ความรับผิดชอบตามกรอบของกฎหมายเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร รวมทั้งมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนแม่บทหรือยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาน้ำเสีย สอดคล้องกับ Pollution Control Department (2003) อธิบายใน แผนการจัดการน้ำเสียชุมชน ไว้ดังนี้

แผนการจัดการน้ำเสียชุมชน เป็นแผนการจัดการที่มุ่งแก้ไขปัญหาให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการแก้ไข พื้นฟู การควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยการทำงานแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

ของชุมชนและประชาชน ในการร่วมรับรู้ตั้งแต่ต้น ร่วมคิด ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ โดยมีหน่วยงานจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้การสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินการ พร้อมกับการกำกับ ดูแล และติดตามตรวจสอบ ประเมินผลอย่างเป็นระบบ ดังนั้น แผนการจัดการน้ำเสียชุมชน จึงมุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ มีความพร้อมในการบริหารจัดการ สามารถพึ่งพาตนเองได้

ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำเสียชุมชน

(1) การบริหารจัดการน้ำเสียชุมชนแบบบูรณาการ เน้นการบริหารเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนและชุมชน เพื่อการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

(2) สร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการควบคุม ป้องกัน และแก้ไข ปัญหามลพิษจากน้ำเสียชุมชน และประชาชน มีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมตัดสินใจในการจัดการน้ำเสีย

(3) พัฒนาสภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนและลดปัญหามลพิษ ในพื้นที่ที่อาจเกิดปัญหารุนแรงจากมลพิษด้านน้ำเสียชุมชน และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

(4) สร้างความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน และตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบ และมีระบบการติดตามตรวจสอบประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

(5) บังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ และออกกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกในการจัดปัญหาน้ำเสียในชุมชน

(6) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสีย ตลอดจนส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(7) รณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึก และมีส่วนร่วมของหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคประชาสังคม และประชาชน

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสีย คลองสีวาฬสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร ยังสอดคล้องกับ Khun Chai Mong (March 21, 2016) ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ช่วยราชการกระทรวงอุตสาหกรรม กล่าวว่า ประชากรคือ กระบวนการพัฒนาของการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานในทุกระดับ โดยเฉพาะเหมาะสมที่จะนำไปใช้ต่อการจัดการที่ซับซ้อน เรื้อรัง มีการพัฒนาจัดการร่วมกัน เป็นทั้งมิติของการบริหารจัดการ และมิติของการพัฒนาความรู้ ฯลฯ

จากแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ภาครัฐ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย กลุ่มภาคประชาชนและภาคเอกชน โดยมีการ

พัฒนาการสื่อสารด้านความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ทั้งการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ อบรมให้ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และการสร้างกิจกรรมที่ต้องใช้ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งนี้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวก เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนร่วมตัดสินใจ รวมทั้งใช้กลไกของภาคประชาชนสังคม เพื่อเชื่อมโยงภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่องซึ่งนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการจัดการปัญหาน้ำเสียชุมชน โดยสะท้อนความต้องการของภาคประชาชนอย่างแท้จริง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ จังหวัดสมุทรสาคร” พบว่า การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาน้ำเสียให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. สร้างความเชื่อมั่นว่าการทำงานของภาครัฐไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน โดยแต่งตั้งชาวบ้านร่วมเป็นคณะตรวจโรงงาน รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลการทำงานต่อสาธารณชน
2. สร้างความมั่นใจว่าการทำงานของภาครัฐจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยแต่งตั้งคณะทำงานและมีการประชุมความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยเดือนละครั้ง
3. สร้างการรวมกลุ่มและพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยการจัดตั้งคณะทำงานกลุ่มย่อย และจัดกิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาดคูคลอง และจัดเวทีย่อยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มไลน์
4. สร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายระหว่างภาครัฐและประชาชน โดยใช้ช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์ (เฟสบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ) การใช้โทรศัพท์สายตรง
5. สร้างกิจกรรมให้โรงงานและชุมชนมีส่วนร่วมด้วยกันมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมจิตอาสาร่วมทำความสะอาดคูคลอง ให้ตัวแทนโรงงานเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชน ให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมกับโรงงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐโดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ สำนักงานชลประทานที่ 11 กรมชลประทาน ควรนำผลการวิจัย การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ กำหนดเป็นนโยบายการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสารกับภาคเอกชน และภาคประชาชน และรวมถึงการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ต่อไป

1.2 ภาครัฐ โดยฝ่ายงานนโยบายและแผนงาน ควรมีนโยบายโครงการส่งเสริมให้ประชาชนเกิด การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหนี้เสียของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างให้เกิดความร่วมมือขึ้นอย่าง ยั่งยืน

1.3 ภาครัฐโดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาภาษีเจริญ สำนักงานชลประทานที่ 11 กรม ชลประทาน ที่ผู้รับผิดชอบ ควรนำแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ และด้าน การจัดการการสื่อสาร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหนี้เสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ และสร้างการมีส่วน ร่วมมาพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรสร้างเครือข่ายการสื่อสารการมีส่วนร่วมมา พัฒนาการแก้ปัญหาหนี้เสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ให้เป็นเครือข่ายสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้าง ความเข้าใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการสร้างความร่วมมือในทุก ๆ ฝ่ายไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยสัมภาษณ์แบบเชิงลึกถึงโครงสร้าง ซึ่งการวิจัย ครั้งต่อไปควรศึกษาการวิจัยในรูปแบบเชิงปริมาณควบคู่ไปกับเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการสื่อสาร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาหนี้เสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการสร้างเครือข่ายการสื่อสารการมีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาน้ำเสียคลองสี่วาพาสวัสดิ์ ด้วยช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหาแนวทางในการวางกลยุทธ์ เครือข่ายความร่วมมือ และช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

Berlo, David K. (1960). **The Process of Communication: An introduction to theory and practice.** New York: Holt, Rinehart and Winton.

Domestic Wastewater. (2018). **“Pollution Control Department”**. [Online] Available :[http:// www.pcd.go.th/info_serv/water_wt.html](http://www.pcd.go.th/info_serv/water_wt.html). Retrieved Jul 27, 2019. [In Thai]

National Economic and Social Development Plan The twelfth edition. (2017). **“Office of the National Economic and Social Development Board Office of the Prime Minister of Thailand”**. [Online] Available :[http:// www.odd.go.th/www/files/81725.pdf](http://www.odd.go.th/www/files/81725.pdf). Retrieved Jul 27, 2019. [In Thai]

Pollution Control Department. (2003). **“Community Wastewater Management Plan Ministry of Natural Resources and Environment”**. [Online] Available :[http:// www.pcd.go.th](http://www.pcd.go.th). Retrieved Jul 27, 2019. [In Thai]

- Suksawang, M. (2012). **Communication in Promoting Community Participation by the Electricity Generating Authority of Thailand's North Bangkok Power Plant.** Master of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Yarasai, M. (2017). **Kon Doi Suthep with Participation of Domestic Wastewater Management.** Master of Arts, Human and Environmental Management, Chiang Mai University. [In Thai]
- Walaisathien, P. (2003). **Processes and techniques for developers.** Bangkok Project to promote learning for happy communities. [In Thai]
- Wattanasiritham, P. (2004). "And the face of Thai society economy". [Online] Available :[http:// www.thailabour.org/thai/news/47120601.htm](http://www.thailabour.org/thai/news/47120601.htm). Retrieved May 22, 2019. [In Thai]
- Water resources. (2016). **"Problems of nature and environment in the community"**. [Online] Available: <https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/subwater/subwater.htm>. Retrieved Jul 27, 2019. [In Thai]

